

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

NPKI | NEMZETPOLITIKAI
KUTATÓINTÉZET

Az Egyesült Államok Külügyminisztériumának 2016-os évre vonatkozó emberi jogi jelentéseinek magyar vonatkozásai a Kárpát-medence országában – összehasonlító elemzés

Az Egyesült Államok Külügyminisztériuma közzétette a [2016-os évre vonatkozó éves emberi jogi országjelentéseit](#). Az elmúlt évben a Nemzetpolitikai Kutatóintézet [összehasonlító elemzést készített a Kárpát-medence országaira vonatkozó, 2011 és 2015 közötti jelentésekről](#). Ez a mostani elemzés annak a munkának a folytatásaként a legfrissebb éves jelentéseket kívánja bemutatni – természetesen ugyanabban a térésben és kizárólag a magyar közösségek jogainak érvényesülése szempontjából.

Az előző évekhez hasonlóan, a State Department emberi jogi jelentései követik a már megszokott struktúrát: azonos szerkezetben tárgyalják a különböző emberi jogi kérdéseket az igazságszolgáltatástól a szólásszabadságig, polgári és politikai jogoktól a munkavállalási jogokig. A magyarságot érintő megállapításokat megszokott módon a harmadik részben (kisebbségek politikai képviselete) és a hatodik részben (etnikai alapú diszkrimináció, kisebbségek helyzete) olvashatjuk, az ingatlanvisszaszolgáltatás helyzetéről – ott ahol ez egyáltalán megjelenik – az első fejezet tesz említést. A romániai jelentés ebben az évben kivételesen a második fejezetében is tartalmaz egy megállapítást az egyesülési szabadság témakörében. Az egységes formán kívül a jelentések közös vonása továbbra is az, hogy a kisebbségi jogok körén belül az amerikai diplomácia azokra a témákra, kérdésekre fekteti a hangsúlyt, amelyek elérnek egy bizonyos ingerküszöböt, pontosabban olyan kérdéseket részleteznek, amelyeket az amerikai diplomácia a sajátos szemüvegén át fontosnak és kiemelendőnek értékel. Ez igen sok esetben azt jelenti, hogy a kiemelt témák súlya az információ forrásától függ: amennyiben egy adott kérdéskörre vonatkozóan az amerikai külképviselet rendszeresen kér és kap információkat, illetve ilyen jellegű információkat folyamatosan juttatnak el hozzájuk, akkor az egy idő után szinte visszatérő elemévé válik a jelentéseknek. Nem mindegy tehát, hogy egy adott ország magyar politikai és civil szervezetei milyen kapcsolatban vannak az amerikai diplomatákkal, képesek-e elérni azt, hogy azok figyelme kiterjedjen a magyar közösség legfontosabb problémáira – és ez a jelentésekből vissza is köszönjön. Ezért – akárcsak a múlt évi elemzésünkben – csak megerősíteni tudjuk azt a megállapítást, hogy a Kárpát-medence országaira vonatkozó emberi jogi jelentések annyi információt fognak tartalmazni a magyar közösségek

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

NPKI | NEMZETPOLITIKAI
KUTATÓINTÉZET

jogairól és azok csorbulásáról, és olyan súllyal tartalmazzák majd ezeket, amilyen mértékben a magyar politikai és civil szervezetek hangsúlyt fektetnek azok nemzetközi megismertetésére. Természetesen ez a megállapítás annyiban árnyalásra szorul, hogy például Ukrajna esetében olyan súlyosak a más jellegű emberi jogi problémák, hogy a magyar közösség gondjai eltörpülnek ezek mellett, a kárpátaljai magyar közösség képviselőinek erőfeszítései ellenére is.

Szlovákia tekintetében a 2016-os jelentés szinte szó szerint megismétli az egy évvel korábbi jelentés megállapításait. A magyar közösség politikai képviselétéről most sem tesz említést, csak annyit emel ki, hogy a legutóbbi parlamenti választások szabályosak és törvényesek voltak, illetve hogy nincs törvényes akadálya a kisebbségek politikai részvételének. A nyelvi jogok érvényesülése ebben az évben is helyet kapott a jelentésben: a 2015-ös jelentéssel azonos megfogalmazásban találjuk a magyar közösségnek a nyelvtörvénnyel szemben megfogalmazott kritikáit, valamint a kétnyelvűség érvényesülésének akadályozását a hivatalos ügyintézésben és a vasútállomásokon. A jelentés követi továbbá a Malina Hedvig ügy alakulását is: megállapítja, hogy 2016 márciusában az ügyet áthelyezték Magyarországra, ahol Malina Hedvig jelenleg él, és azt, hogy a civil és emberi jogi szervezetek változatlanul tiltakoznak az ügy újrainyitása ellen.

Ukrajna emberi jogi helyzete az előző évekhez hasonlóan most is az amerikai külügy figyelmének egyik központi eleme. Itt azonban – akárcsak a korábbi éves jelentésekben – nem találunk a magyar közösségre vonatkozó konkrét megállapításokat. A legfontosabb kérdéskör változatlanul az orosz-ukrán ellentét – például idén is külön jelentés készült a Krím-félsziget helyzetéről. A jelentés előkészítési folyamatában az amerikai diplomácia egyik legfontosabb információforrása az ENSZ Emberi Jogi Monitoring Missziója Ukrajnában (HRMMU), és ebből kifolyólag a magyar közösség problémáira irányuló figyelem értelemszerűen eltörpül a más, esetenként igen súlyos emberi jogi jogsértések mellett.

A **Szerbiára** vonatkozó 2016-os jelentés szűkszavúbb a 2015-ös jelentéshez képest, annak ellenére, hogy a visszatérő elemek itt is megjelennek. A restitúció ügyében megemlíti, hogy az illetékes hatóságok beszámolóí szerint az államosított közösségi és egyházi javak 88%-a rendeződött, de hozzáteszi, hogy a kártérítési eljárást 2018-ra halasztották (az eredetileg 2014-re tervezett helyett). Új elem, hogy 2016 februárjában a kormány elfogadta a Holokauszt következtében örökös nélkül maradt zsidó ingatlanok visszaszolgáltatását, ennek következtében a belgrádi zsidó hitközségnek két ingatlant

juttattak vissza. A magyar közösség sajátos problémáira viszont már nem tér ki a jelentés, csak általános érvénnyel mondja ki, hogy a kisebbségi tanácsok széles jogkörökkel rendelkeznek a kisebbségi oktatás, kultúra, média és anyanyelvhasználat terén. Ugyanakkor szintén általános jelleggel állapítja meg, hogy továbbra is érkeztek jelzések kisebbségellenes cselekedetekről, valamint a foglalkoztatás terén észlelt etnikai alapú diszkriminációról.

A vizsgált országok közül továbbra is **Románia** kisebbségi jogi helyzetét éri a legtöbb kritika. Az elmúlt években is bővelkedett a jelentés a magyarságot érintő ügyekben, ám a mostani még a legutóbbi jelentéshez képest is részletesebb, több konkrétumot tartalmaz és alaposabb. A 2016-os évre vonatkozó jelentés részletesen foglalkozik a restitúció helyzetével. Megállapítja, hogy az új kártérítési törvény által bevezetett pontrendszer továbbra sem működik, a parlament már két alkalommal kényszerült meghosszabbítani a termőföldek nyilvántartásának törvényben foglalt határidejét. Az egyházi javak visszaszolgáltatása terén beszédes adatot is közöl: 2016 szeptemberéig az egyházi restitúciós bizottság által meghozott 1278 döntésből 13 ingatlan esetében történt meg a visszaszolgáltatás, 12 ügyben kártérítést ítétek meg, 21 kérést visszavontak és 1232 kérést elutasítottak. A megoldott ügyek között csak 79 volt kisebbségi, és ezek között nem volt egyetlen visszaszolgáltatási döntés sem.

A jelentésben kiemelkedő helyet kap a Székely Mikó Kollégium ügye. Bár korábban is rendszeresen foglalkozott a szöveg ezzel a kérdéssel, most már a jogerős döntést követő új fejleményeket is megemlíti: az önkormányzat visszavette az ingatlant, de a református egyház újabb visszaszolgáltatási kéréssel fordult az egyházi restitúciós bizottsághoz. A bizottság elutasító döntését az egyház megtámadta a bíróságon, és ez a per jelenleg is folyamatban van. A tényszerű megállapításokon túl viszont a jelentés legfontosabb üzenete, hogy *az Egyesült Államok Külügyminisztériuma a Mikó-perben 2014-ben hozott jogerős döntés ellenére is visszaállamosításként értelmezi a Székely Mikó Kollégium ügyét, ugyanakkor változatlanul elismeri az egyház tulajdonjogát.*

A jelentés az előző évekhez hasonlóan részletesen bemutatja a romániai választási rendszer kisebbségekre vonatkozó szabályait, megfogalmazza a választásokon részt venni kívánó kisebbségi szervezetek alapítási nehézségeivel szembeni kritikáit, és kiemeli, hogy a parlamentbe bejutó kisebbségi szervezetek közül egyedül az RMDSZ éri el a pártokra vonatkozó 5%-os küszöböt.

A jelentés továbbá számos új jogsértésre is kitér. Szóvá teszi és kifogásolja, hogy a Maros megyei Táblabíróság megtagadta a Székelyföld turizmusáért létrehozott egyesület bejegyzését, mert úgy ítélte meg, hogy Székelyföld egy jogilag nem létező, etnikai alapú szerveződés. Megállapítja továbbá azt is, hogy a hatóságok támadják és akadályozzák a székely zászló és más székely szimbólumok használatát. Az anyanyelvhasználati jogra vonatkozó bekezdésben tájékoztat az RMDSZ által a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának alkalmazásáról kidolgozott és májusban közzétett árnyékjelentéséről, amelyből kiemeli a nyelvhasználat hiányát az igazságszolgáltatásban és a közigazgatásban, a magyar nyelvű állami egyetem hiányát és a román nyelv oktatásának problémáit a magyar iskolákban. Ugyancsak az anyanyelvhasználati jog megsértéseként említi a kolozsvári orvos példáját, aki megtagadta egy magyar kislány ellátását, mert az nem beszélt románul. Végül ugyancsak visszatérő elemként szóvá teszi a magyar nyelv oktatásának akadályozását a moldvai csángók által lakott egyes falvakban.

Összegzésként elmondható, hogy az Egyesült Államok Külügyminisztériumát továbbra is kiemelten foglalkoztatja a térség országaiban élő magyar közösségek helyzete. Bár a jelentések az előző évekhez viszonyítva hullámzó tendenciát mutatnak – vannak országok, amelyek esetében szűkebbek, mások esetében sokkal részletesebbek a magyar közösséget érintő részek – a figyelem érdemben nem változott. Észlelhető továbbá, hogy Ukrajnában a magyar közösség hangját továbbra is elnyomják az orosz-ukrán konfliktusból fakadó emberi jogi kérdések, és ez nem a magyar érdekképviselő hiányos kommunikációjának a hibája. Szerbia tekintetében az előző években bekövetkezett pozitív változások azt eredményezték, hogy az országjelentésben már nincsenek konkrét magyarellenességre utaló megállapítások. Szlovákia tekintetében azonban azt lehet érezni, hogy miközben nem beszélhetünk a magyar közösség jogainak érvényesülése terén tényleges javulásról, az országjelentés a Malina Hedvig ügyének áthelyezésén kívül valójában csak megismétli a korábbi megállapításokat, miközben nem tér ki egyéb ügyekre, amelyek talán szintén szót érdemelnének. Románia esetében megállapítható, hogy a magyar érdekképviselő nemzetközi tájékoztató tevékenysége kulcsfontosságú volt és hozzájárult az ebben a jelentésben tárgyalt ügyek láthatóságához. Ehhez természetesen kellett azokat a súlyos ügyek is, amelyek a politikai tájékoztatástól függetlenül is felhívják magukra az amerikai diplomácia figyelmét: kolozsvári orvos esete, a restitúció leállása, a székely szimbólumok elleni hadjárat, a Székelyföld turisztikai egyesület stb. A marosvásárhelyi római katolikus gimnázium ügye valószínűleg a szöveg túl korai lezárása miatt maradt ki a jelentésből.

Megfelelő és pontos tájékoztatás esetén azonban minden esély megvan arra, hogy ez a súlyos probléma ne kerülje el a májusra várható vallásszabadságról és egyházi életről szóló éves jelentés előkészítőinek figyelmét.

A jogérvényesítési munkában, különösen a jogsértések megfelelő nemzetközi ismertetése érdekében azt látjuk tehát, hogy továbbra is kiemelten fontos az amerikai diplomácia alapos, rendszeres és dokumentált tájékoztatása. Kárpátalja esetében az amerikai külképviselettel való közvetlen kapcsolattartás mellett megfontolandó az ENSZ Ukrajnai Emberi Jogi Monitoring Missziójával (UN HRMMU) való kapcsolattartás is, hisz úgy tűnik, hogy ami ennek az intézménynek a figyelmét felkelti, az viszontlátható az amerikai emberi jogi éves jelentésekben is. Természetesen ezek a jelentések nem vezetnek közvetlen megoldásokhoz az általuk jelzett problémákra, de mindenképpen fontos elemei az országon belüli kisebbségi érdekképviseleti és jogérvényesítési tevékenységnek. A romániai országjelentés esetében pedig – tekintettel arra, hogy az egyre intenzívebben, egyre nyomatékosabban és részletesebben mutat be igen komoly jogsértéseket – a nagy kérdés az marad, hogy mit kezd maga az amerikai diplomácia a saját megállapításaival. A bukaresti amerikai nagykövet (akárcsak a brit, holland vagy a német) igen gyakran aktív résztvevője a romániai belpolitikai és jogállami vitáknak, rendszeresen a közleményei, nyilatkozatai, interjúi az emberi jogok, a korrupció, a büntetőjog, vagy a jogállamiság témakörében, a román politikai elit pedig hagyományosan nagy figyelmet szentel az amerikai kormányzat jelzéseinek. A jelentés magyar kisebbségre vonatkozó megállapításai ugyanakkor nem kerültek be a román médiába, a dokumentumra vonatkozó tudósítások csupán a sokat bírált börtönviszonyokra, illetve a román diszkriminációra koncentráltak. A fősodratú román média figyelmének felkeltése azért is lenne fontos, mert a román társadalomban ma már vélhetően van egy olyan réteg, amely érzékenyíthető a magyar kisebbség problémáira, főként, ha erről nem magyar politikusok vagy újságírók, hanem a Romániában nagy bizalomnak és népszerűségnek örvendő Egyesült Államok Külügyminisztériumának jelentése beszél.

Melléklet: a 2016-os évi emberi jogi jelentések magyar vonatkozású részletei

Szlovákia

Members of the ethnic Hungarian community were concerned over restrictions on the use of the Hungarian language. The law provides for the imposition of fines on government institutions, civil servants, and legal entities that do not provide information required by law in Slovak. The law authorizes the Ministry of Culture to levy fines of up to 5,000 euros (\$5,500) for noncompliance. Members of the ethnic Hungarian minority criticized the provision as discriminatory and a restriction on their right to free speech. Members of the community complained that authorities did not always implement provisions that enabled the use of minority languages in official settings. They also objected to the refusal by the railways to allow for dual-language train station signs.

In March authorities transferred the case of ethnic Hungarian and Slovak citizen Hedviga Malinova--who was charged with perjury after reporting she was physically attacked while speaking Hungarian on her cell phone in southern Slovakia in 2006--to authorities in Hungary, where Malinova resides. Over the previous decade, Malinova's case drew media attention and raised questions about due process in Slovakia. In January 2015 the Slovak prosecution service won a decision at the Nitra Regional Court overturning a lower court's decision rejecting the perjury charge. Malinova's attorney described the charge against her as an act of intimidation. NGOs and human rights groups criticized the reopening of charges against Malinova. The government apologized to Malinova in 2011. (...)

Ukrajna

Mistreatment of minority groups and harassment of foreigners of non-Slavic appearance remained problems. NGOs dedicated to combating racism and hate crimes observed that overall xenophobic incidents declined slightly during the year. (...)

Románia

The law for restituting property seized by the former communist and fascist regimes includes a "points" system (one point for each Romanian leu of property value) to compensate claimants for whom restitution of the original property is not possible. The claimants may use the points to bid in auctions of state-owned property or exchange them for monetary compensation. Parliament intended the law to speed up restitution and aimed for in-kind restitution whenever practicable, but local authorities hindered land restitution by failing to complete a land inventory by the deadline stipulated in the law, and the central government facilitated delays by twice extending the deadline for the inventory's completion.

There were numerous disputes over church buildings and property that the Orthodox Church failed to return to the Greek Catholic Church, despite court orders to do so. The government also did not take effective action to return churches confiscated by the post-World War II communist government. In January 2015, following a 2014 ruling by the Ploesti Court of Appeals, the local council of Sfantu Gheorghe took over the Miko School, which the former communist government had expropriated from the Hungarian Reformed Church. Viewing the move as renationalization, the Reformed Church filed a complaint with the ECHR. It also asked the National Authority for the Restitution of Property for the school's return, but the request was denied in May. Amendments to address properties forcibly "donated" during these eras and to grant priority status to Holocaust survivors were adopted in May. Associations of former owners asserted that the points compensation system was ineffective and continued to criticize the restitution law for failing to resolve the problem in a fair manner and generating lengthy delays and corruption. The pace of resolving restitution cases at the administrative level increased. In the case of churches and national minorities, however, the number of properties returned was disproportionately low. Through September, out of 1,278 resolved church cases, 13 properties were returned, compensation was granted in 12 cases, 21 cases were withdrawn, and the remaining 1,232 cases ended with negative decisions. Regarding national minorities, of the 79 cases resolved through September, none resulted in restitution. Many of these decisions have been appealed. As of September 30, there were 7,885 pending requests for restitution from denominations. (...)

In February the Mures Court of Appeals rejected the registration request of an association seeking to promote the historically ethnic-Hungarian region of Szeklerland as a tourist destination and bearing a name that included "Szeklerland." The court upheld the decision of the lower-level Mures Tribunal on the grounds that Szeklerland was being defined along ethnic lines, which, according to the courts, is not permitted in the country. The court acknowledged that other historic regions of the country could be promoted as tourist destinations because they were not defined along ethnic lines and their existence as tourist areas could be recognized for other reasons. (...)

Under the constitution, each recognized ethnic minority is entitled to a representative in the Chamber of Deputies. An organization is required, however, to receive votes equal to 5 percent of the nationwide average number of votes necessary for a deputy to be elected. The list of organizations that benefit from these provisions is limited to those that are already part of a National Council of Minorities, which consists of organizations already in parliament. The law sets more stringent requirements for minority organizations without a presence in parliament. To participate in elections, such organizations must provide the Central Electoral Bureau a membership list equal to at

least 15 percent of the total number of persons belonging to that ethnic group, as determined by the most recent census. If this number amounts to more than 20,000 persons, the organization must submit a list with at least 20,000 names distributed among a minimum of 15 counties plus the city of Bucharest, with no fewer than 300 persons from each county. Some organizations and individuals, particularly Romani individuals, have claimed this rule was discriminatory. There were 42 members representing ethnic minorities in parliament, eight in the Senate and 34 in the Chamber of Deputies.

Ethnic Hungarians, represented by the Democratic Union of Hungarians in Romania party, were the sole ethnic minority to gain parliamentary representation by surpassing the 5-percent threshold. One Romani organization, the Roma Party-Pro Europe, had a single representative in parliament. (...)

According to the 2011 census, the ethnic Hungarian population was approximately 1.2 million. The majority of Hungarians lived in the historical region of Transylvania, and they formed a majority in Harghita and Covasna Counties.

Ethnic Hungarians continued to report discrimination related mainly to their ability to use the Hungarian language. The law provides that, where a group speaking a minority language is at least 20 percent of the population, they have the right to use their mother tongue in dealings with local government. In August the political umbrella group Democratic Alliance of Hungarians in Romania released a report on the government's implementation of the European Charter for Regional or Minority Languages. The report asserted that ethnic Hungarians were not permitted to use Hungarian in courts or administrative matters and that many municipalities did not use bilingual signs. The report claimed the government continued to refuse to establish a public Hungarian-language university. The report also noted inadequacies in teaching Romanian to children who are native Hungarian speakers, leading to underperformance on national examinations.

In February a doctor in Cluj-Napoca children's hospital refused to give a 17-year-old ethnic Hungarian girl and her parents medical information in Hungarian regarding a foot injury the girl received in a bus accident and also refused to communicate through a translator. According to the law, medical information must be provided to the patient in a language she or he understands. The National Council for Combatting Discrimination issued the minimum fine of 2,000 lei (\$490) to the hospital and 1,000 lei (\$245) to the doctor. The CNCD explained it wanted to signal there is a problem with discrimination but did not want to create financial difficulties for the underfinanced medical sector. The hospital's appeal of the fine was pending at the end of September.

Ethnic Hungarians also complained of obstructions and bans against the use of the regional Szekler flag and symbols.

In the region of Moldavia, the Roman Catholic, Hungarian-speaking Csango minority continued to operate government-funded Hungarian language classes. In some other localities, authorities denied requests for Hungarian-language classes. (...)

Szerbia

The law provides for restitution of private property and communal religious property confiscated by communist authorities following World War II. Restitution can include the return of the property, substituted property, or compensation in the form of government bonds. Compensation, scheduled to start in 2014, was delayed until 2018. According to the government Restitution Agency, 88 percent of religious community and 55 percent of private property claims had been processed by year's end. The restitution of agricultural land was particularly controversial, however, and progressed more slowly. In February the government adopted a law to address restitution of heirless property confiscated as a result of the Holocaust. In July the Restitution Agency approved the return of the first two properties to the Belgrade Jewish Community under this law. (...)

Numerous observers noted the existence of a climate of hostility toward members of national and ethnic minorities. Discrimination with respect to employment and occupation was also reported. According to the 2011 census, members of these minorities constituted approximately 17 percent of the country's population and included, in order of size, ethnic Hungarians, Roma, Bosniaks, Croats, Slovaks, Vlachs, Romanians, Bulgarians, Albanians, Ashkali, Egyptians, and others. According to census figures, 21 distinct ethnic groups lived in the country. (...)

Bodies known as national minority councils represented the country's ethnic minority groups and had broad competency over education, media, culture, and the use of minority languages. (...)